

HOEZO PENSIOEN?

Na een lange loopbaan als radioloog en hoogleraar-directeur radiologie ging Kees Klinkhamer op late leeftijd aan de slag als zelfstandig adviseur. Achter de geraniums zitten is niets voor hem. Naast langer doorwerken pleit hij ook voor meer financiële verantwoordelijkheid voor de oude dag.

Vormalig radioloog Kees Klinkhamer (81) wil van 'passief pensioneren' niets weten. Na een lange carrière als radioloog en hoogleraar-directeur radiologie, is hij als consultant aan een tweede werkend leven begonnen. In die hoedanigheid adviseert hij Philips Medical Systems, Siemens en mkb-bedrijven. Terwijl hij ook privé genoeg te doen heeft; zijn twee huwelijken brachten hem drie kinderen en dertien kleinkinderen. "Geen een is er in de medische wereld terechtgekomen", lacht hij. Hij kijkt tevreden terug op zijn loopbaan en de keuzes die hij hierin heeft gemaakt. "Als ik achttien was, zou ik weer voor geneeskunde en radiologie kiezen."

De behoefte aan een tweede leven ontstond aan het einde van zijn loopbaan. Het bureaucratische geneuzel op de universiteit ging hem tegenstaan: "Op een gegeven moment kwam er een leuke dame mijn kantoor binnen. Ze had een rapport van mij gelezen en gaf mij op mijn mieter, omdat ik het had gewaagd over *manuren* te schrijven in plaats van over *mensuren*. Voor mij was dat de druppel die de emmer deed overlopen. Ik besloot te gaan adviseren, ik had toch genoeg relaties met het bedrijfsleven. Ik pakte alles aan en rolde zo van het een in het ander."

En zo werkt Klinkhamer vrolijk verder. Hij publiceerde de afgelopen jaren veel in kranten, waarbij hij steevast het belang benadrukte van blijven doorwerken. Stoppen met werken vergroot, volgens door Klinkhamer aangehaalde cijfers, de kans op Alzheimer en leidt tevens tot een grotere kans op vroegtijdig sterven. Toch speelde dit gegeven geen rol in zijn keuze om lang door te werken: "Ik vond het ge-

woon leuk. Ik heb een vrouw die nog zeer actief is, dat scheelt ook. Zij schildert. En als ik kijk naar oud-collega's, dan word ik niet vrolijk. Velen zijn al overleden. Te vroeg gestopt met werken, denk ik in sommige gevallen."

Vrije tijd is niet alles, meent hij. "Elke keer dezelfde fietstocht, elke keer dat balletje in dat putje slaan, dat weet je op een gegeven moment wel. En de gesprekken worden zo eentonig hè. Je sociale contacten vernauwen snel. Juist door te werken, hou je feeling met jongeren en weet je wat er speelt, wat er aan de hand is. Dat is zo belangrijk. Door mijn advieswerkzaamheden heb ik bijvoorbeeld fysiotherapiepraktijken mogen helpen bij de omslag naar meer marktgericht denken en opereren."

Vertrouwen

Door zijn medische verleden en zijn adviesdiensten in de zorg heeft Klinkhamer een kritische blik ontwikkeld op het reilen en zeilen in de zorgsector. Hoe staat de zorg er in zijn ogen voor? "Trendwatcher Adjiedj Bakas, een goede vriend van mij, zei eens op een lezing: 'Zorg is booming business.' Dat vind ik ook. Maar daardoor zijn de adviesbureaus in de zorg als paddestoelen uit de grond geschoten. En die bureaus halen de Wouter Bossen en Ab Klinken van deze wereld binnen om aan de zorg een goedbelegde boterham te verdienen. Maar hebben deze bureaus ook

het beste met de zorg voor?" Diezelfde vraag kun je volgens Klinkhamer stellen aan Tweede Kamerleden die bijvoorbeeld een achtergrond hebben in de economie maar gezondheidszorg in hun portefeuille. "Zij hebben nooit de poep en pies uit het ziekenhuis geroken. Economen kennen de prijs van alles, maar niet de waarde. Dat gaat voor de zorg zeker op."

Klinkhamer wil terug naar de situatie waarin de arts weer de regie heeft. "Daar ligt het vertrouwen. Dan is het wel belangrijk dat er inderdaad sprake van vertrouwen is. Dat is op dit moment niet makkelijk met al die negatieve verhalen over fraude en zo. Het vertrouwen is geschaad, dat is echt heel slecht. Ik weet niet of al die politici en economen zich dat realiseren." In een ander voorbeeld noemt hij Wilna Wind van patiëntenfederatie NPCF. "Zij zegt dat er veel geld wordt verspild omdat geneesmiddelen worden weggegooid. Maar zij vergeet te zeggen dat 70 procent van de patiënten de medicatie niet slikt door therapieontrouw. In Duitsland hebben ze dat goed begrepen; mensen die hun pillen niet slikken, kunnen een opfrissingscursus therapietrouw volgen en krijgen vervolgens 10 procent korting op de aankoop van hun geneesmiddelen. Zo kun je er dus ook mee omgaan. Het is maar net hoe je de zaken voorspiegelt."

Om het vertrouwen in medici te herstellen, moet de huisarts een centrale rol krijgen, meent Klinkhamer. Hij gruwelt

'Jongens! We zitten allemaal weleens wat zwart te kijken, maar dan zijn we toch niet direct met zijn allen depressief?'

> bij de gedachte dat het College voor zorgverzekeringen (CVZ) bepaalt of een oudere patiënt nog wel recht heeft op een medische investering van tienduizenden euro's. "Dat kan niet! Dat soort ethische afwegingen moet in de spreekkamer van de huisarts worden gemaakt en nergens anders. Daar ben ik van overtuigd."

De huisarts speelt volgens Klinkhamer ook een rol in de recente discussie over vergoeding van de second opinion: "Dokter Google is zo machtig geworden, mensen willen al gauw een stuk of zes bevestigingen. Dat kost handenvol geld. Ook die trend past weer in het plaatje van afgenomen vertrouwen. Maar als mensen per se een second opinion willen, dan is een huisarts te allen tijde bereid een consult te geven bij vragen over een diagnose en behandeling. Maar het is geen wiskunde, twee plus twee is in de zorg niet altijd vier. In die illusie leven patiënten nogal eens. Mensen moeten meer vertrouwen hebben."

Wintersportongevallen

Als er dan toch geld op de zorg moet worden bespaard, heeft Klinkhamer een beter idee: "Sport kost ons ruim 1,4 miljard euro per jaar. Neem wintersport: er zijn jaarlijks 50.000 ongevallen onder wintersporters. Die kosten bij elkaar 12 miljoen euro. Als je nou toch wilt bezuinigen, zou ik de vergoeding van zorgkosten bij wintersportongevallen uit het verzekeringspakket halen. Dat kan men prima zelf betalen. Of neem depressies: ruim 1 miljoen Nederlanders slijkt antidepressiva. Jongens! We zitten allemaal weleens wat zwart te kijken, maar dan zijn we toch niet direct met zijn allen depressief?"

Wie blijft werken, is minder snel ziek. Vroeger steeg de instroom van WAO enorm, behalve in het Gelderse plaatsje Renkum. Daar daalde de instroom juist gigantisch. Waarom? Alle WAO'ers wer-

den elke ochtend om 8 uur door de dominee en de wethouder uit bed gehaald. Al was het maar een half uur, er moest en zou gewerkt worden."

Klinkhamer vindt het van groot belang dat zo veel mogelijk mensen gezond en fit de AOW-leeftijd halen. De vraag 'hoe lang moet ik nog?' zou wat hem betreft geschrapt moeten worden. Hij ziet mooie voorbeelden uit de praktijk waarbij bedrijven investeren om ouderen te faciliteren om te blijven werken. "Neem autofabrikant BMW. Die investeert voor 20 miljoen euro in nieuwe fabrieken, omdat men in de toekomst een tekort van 400.000 werknemers voorziet. De verlichting in de fabriek is aangepast, er zijn rijdende gereedschapskisten geïntroduceerd en de computers hebben grotere letters. Het resultaat? De fabricagekosten zijn met 20 procent gedaald, terwijl de productiekwaliteit is verbeterd. Investeren in werknemers, ook als ze wat ouder zijn, loont dus zeer zeker."

Naast langer doorwerken pleit Klinkhamer voor meer financiële verantwoordelijkheid voor de oude dag. "Je kunt niet zonder meer aannemen dat de staat

altijd maar voor je zorgt. Dat kan niet meer; zelfredzaamheid is nodig. Ik quote graag oud-hoogleraar Guus Schrijvers: iedereen zorgt goed voor zijn begrafenis, maar over de periode net daarvoor denkt iedereen dat 'vadertje staat' het wel regelt. Maar de curatieve zorg kost jaarlijks 26 miljard euro! Vergelijk je Nederland met andere landen, dan zijn we het duurste ter wereld. Duitsland is vier keer zo goedkoop. De armoede ligt het laagst bij 65-plussers. Ik vind dat de oudere generatie best wat meer aan de curatieve zorg mag bijdragen. Ouderen hebben jarenlang geen pensioenpremie hoeven betalen en zo kan ik nog een aantal voorbeelden noemen. Ik juich het voorstel van econoom Lans Bovenberg toe

'Ik vind dat de oudere generatie best wat meer aan de curatieve zorg mag bijdragen'

om het eigen huis op latere leeftijd te verkopen aan de verzekeringsmaatschappij en de opbrengst hiervan – of een deel – te besteden aan zorg."

Dienstplicht

Kees Klinkhamer heeft meer zinnenprikkelende ideeën voor maatschappelijke veranderingen. Zo is hij voorstander van het invoeren van een sociale dienstplicht, een initiatief dat op de agenda werd gezet door oud-CDA-Kamerlid Ton de Kok. "Ik ken voorbeelden van mensen bij wie de moeder op 90-jarige leeftijd door een val een heup heeft gebroken. Die mensen moeten er niet aan denken om hun eigen moeder in bad te doen. En dus wordt er een zorgverlener uit Oost-Europa ingevlogen. Dat kinderen niet voor hun eigen ouders willen zorgen, dat kan toch niet? Laat ze op hun 18de alsjeblieft een beetje eigen verantwoordelijkheid hebben geleerd. In dat licht was ook de militaire dienstplicht zo gek nog niet. Wat zouden we op al die integratiekosten van de multiculturele samenleving hebben kunnen besparen als we gezamenlijk achttien maanden op de hei hadden gelegen?" <